

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

AVBB Algemene vereniging
van beroepsjournalisten
in België
ERKENDE BEROEPSUNIE

Association générale
des Journalistes
Professionnels de Belgique
UNION PROFESSIONNELLE RECONNUE

AGJPB

European
Federation of
Journalists

International
Federation of
Journalists

JAAR VAN ONDENKBAAR NIEUWS

Jaarverslag 2022

VVJ – AVBB – EFJ/IFJ

INLEIDING

‘Elke dag brengt nieuws dat gisteren ondenkbaar leek’, schreef een vooraanstaand opiniemaker halfweg de hete zomer van 2022. Die vaststelling kan vlotjes naar heel het jaar worden geëxtrapoleerd. Wat een verrassende, boeiende en uitdagende tijden beleven we toch. Van de klimaatwende tot een aanhoudende oorlog vlakbij. Van halstarrige virussen tot spectaculaire galactische ontdekkingen. Van een wankelende economie tot verontrustende politieke ontwikkelingen.

Gelukkig zijn er in dit land nog redelijk wat journalisten om al dat nieuws te verslaan. Met pakweg 3000 zijn we in Vlaanderen, om het publiek te informeren over wat er in dorp, land en wereld gebeurt.

In dit jaarverslag maken we de actuele staat op van de journalistiek zelf. We peilen de gezondheid van onze mediahuizen. We belichten de evolutie van het aantal journalisten en hun arbeidsomstandigheden. En we gaan na of ook de andere parameters voor persvrijheid werden vervuld. Daarbij houden we uiteraard ook de VVJ, onze eigen beroepsvereniging, tegen het licht. Welke activiteiten ontplooiden zij in 2022, en welke vruchten wierp dat af? In dit jaarverslag alvast een dosis *facts and figures*.

Pol Deltour

Nationaal secretaris

2 januari 2023

1. NIEUWSMEDIA EN WERKGELEGENHEID JOURNALISTEN

1.1 EVOLUTIE VAN DE MEDIASECTOR

Er zijn makkelijker jobs dan het runnen van een nieuwsmedium, dat was in 2022 niet anders. De algemene maatschappelijke context speelt een rol, en het economische klimaat in het bijzonder. Daarnaast blijft de digitale revolutie voor gigantische uitdagingen zorgen. Big tech bedrijven en social media pikken zowel nieuwsgebruikers als adverteerders in, en knabbelen zo aan het businessmodel van ook de Vlaamse mediahuizen.

De nieuwshonger van het grote publiek blijft anders best groot. Volgens de recentste Digimeter van Imec Vlaanderen uit 2022 verminderde de afname van nieuws na coronajaar 2020 dan wel, 84 procent van de Vlamingen geeft aan nog steeds een groot belang te hechten aan nieuws. 58 procent van de Vlamingen voegt daaraan toe vertrouwen te hebben in het nieuws. Ook dat is een daling met 5 procent tot pre-coronaniveau, maar hier blijken toch vooral zoekmachines en social media een struikelblok te zijn.

Hoe dan ook is de totale verkoop (print + online) van omzeggens alle klassieke krantentitels in 2021 gestegen. *De Morgen* (+ 6,5 %), *De Tijd* (+ 5,6 %) en *Het Laatste Nieuws* (+ 4,7 %) lieten de grootste groeicijfers optekenen. Die sterke verkoopcijfers vertalen zich ook in goede tot uitstekende bedrijfscijfers. DPG Media boekte een (internationale) omzet van 1,9 miljard euro, goed voor een nettowinst van 228 miljoen euro. Mediahuis rondde in 2021 de kaap van 1 miljard omzet, en boekte daarmee een netto-resultaat van 117 miljoen euro. Roularta kwam begin 2022 uit op een omzet van 300 miljoen en een nettoresultaat van 16 miljoen euro. Alvast de coronacrisis blijken de Vlaamse mediabedrijven dus goed te hebben verwerkt. Blijft de vraag wat de hoge inflatie en dreigende recessie nog in petto hebben.

Meer dan ooit digital first

De Digimeter van Imec Vlaanderen en het Digital News Report van Reuters (en voor België de VUB) bevestigen keer op keer de voortschrijdende digitalisering van het nieuwsgebruik.

In 2021 zakte het aantal lezers van gedrukte kranten opnieuw met 2 procent, tot 19 procent van het totale aantal nieuwsgebruikers. Vooral 65-plussers nemen nog regelmatig een papieren krant ter hand. Lineaire televisie kende tijdens de eerste coronagolven nog een opmerkelijke heropleving als bron van nieuws, maar intussen heeft het die winst weer moeten inleveren.

Steeds meer wordt online de belangrijkste nieuwsbron. Websites, apps en social media zijn vandaag volledig ingeburgerd als nieuwskanaal. Bij dat alles blijkt de smartphone het meest gebruikte toestel om nieuws te volgen. Ruim de helft van alle Vlaamse smartphonebezitters zet het toestel dagelijks in voor zijn of haar nieuwsbehoeften. En één op de drie Vlamingen maakt vandaag gebruik van een nieuwsapp. Apps winnen daarmee aan belang in vergelijking met nieuwswebsites.

Mediabedrijven lukken er overigens almaar beter in om hun online aanbod om te zetten in betaalde abonnementen. Ook jongvolwassenen blijken meer en meer bereid te betalen voor online nieuws.

De trend naar online nieuws uit zich ook weer in de bedrijfscijfers: omzeggens alle winst zit in de sterke toename van het aantal digitale abonnees. Sinds twee jaar geldt dit overigens ook voor de breedpubliekskranten *HLN* en *HN/GvA/HBvL*. Zij zagen in die tijdspanne hun digitale verkoop met zowat 20 procent stijgen, *HLN* zelfs met 30 procent. Corona gaf de aanzet tot deze evolutie, die zich nu duidelijk voortzet.

Dat noopt alle mediabedrijven tot steeds grotere inspanningen op dat vlak. Voor alle nieuwsmerken uit de klassieke print- en audiovisuele sector zijn de websites, apps en social media de steunpilaren geworden waarop verder wordt gebouwd. Hele garnizoenen (goed betaalde) IT'ers worden daartoe aan het werk gezet.

2022 was in die context het jaar van de podcasts: allerlei nieuwsmerken ontwikkelden er een of zelfs meer. *De Tijd* kwam met *De 7*, de VRT met *Het kwartier*. Omroepen ontwikkelen intussen platformen om hun content langer aan te bieden. De bekendste zijn VRT MAX (dat in de plaats kwam van VRT NU), VTM GO en Go Play. En *HLN.be* lanceerde *HLN LIVE*, het eerste live videonieuwskanaal in Vlaanderen. Het voorbije jaar zetten diverse nieuwsmedia ook hun eerste stappen op TikTok.

Alleen gedrukte magazines lijken voorlopig iets minder haast te maken met digitale expansie (zij het dat ook *Humo* en *Trends* inmiddels 5 procent van hun inkomsten halen uit digitale verkoop). DPG Media en Roularta rolden elk wel een website en app uit waarop ze hun complete tijdschriftengamma digitaal aanbieden. Zo lanceerde DPG *Tijdschrift.be*, dat vijftig magazinetitels aanbiedt voor een maandelijks som van 9,99 euro.

Politieke steun

Het grote belang van digitale vernieuwing heeft ook de Vlaamse regering tot actie aangezet. Zij maakte in 2022 een enveloppe van 35 miljoen euro vrij om de Vlaamse mediasector meer weerbaar te maken tegen big tech bedrijven. Specifieke aandachtspunten zijn een betere valorisering van data, een betere connectie met de mediagebruiker, het tegengaan van desinformatie, het ontwikkelen van gemeenschappelijke infrastructuur en een transformatie van de regionale omroepen. Eind 2022 schoof Vlaams minister voor Media Benjamin Dalle (CD&V) alvast 12 miljoen euro door naar 18 ingediende mediaprojecten.

En ook van Europa kwam er steun in de lastige concurrentiestrijd met bigtech. Met de Digital Markets Act (DMA) wil de Europese Commissie een gelijk economisch speelveld creëren voor mediabedrijven, door grote technologiebedrijven extra verplichtingen op te leggen inzake transparantie en het (niet) bevoordelen van eigen producten en diensten. De Digital Services Act (DSA) focust op een veilige internetomgeving via extra transparantie- en zorgvuldigheidsverplichtingen. Onlinedienstverleners moeten klaarheid geven over algoritmes die ze hanteren en onrechtmatige content snel verwijderen. Gebruikers en vooral *trusted flaggers* met een bepaalde expertise kunnen dergelijke content melden. Het Europees Parlement nam beide verordeningen op 5 juli 2022 aan.

Parallel hiermee werkt de Europese Commissie nog aan een European Media Freedom Act (EMFA). In afwachting werd in juni 2022 alvast een nieuwe, aangescherpte Code of Practice on Disinformation opgesteld met 34 online bedrijven, waaronder Google, Meta, Twitter en TikTok. Zo moeten deze platformen onderzoek naar desinformatie voortaan beter ondersteunen.

Op Belgisch niveau kreeg in 2022 een wet vorm die persuitgevers een expliciet 'uitgeversrecht' toekent tegenover online platformen die hun nieuwsinhoud gebruiken. Daarmee voerde de Belgische wetgever de Europese Digital Single Market (DSM)-richtlijn uit. Het overnemen van 'korte

fragmenten' kan wel nog, maar voor meer moet de toelating van de uitgever worden verkregen, wat in de praktijk een financiële compensatie inhoudt. Interessant voor journalisten is dat zij volgens de Europese richtlijn en nu ook de Belgische wet recht hebben op een 'passend aandeel' in die nieuwe inkomsten (*zie verder*).

Diversiteit/concentratie

Al bij al blijft de klassieke Vlaamse nieuwsmediasector in handen van vier grote spelers: DPG Media, Mediahuis, Roularta/Mediafin en VRT. DPG Media verdient daarbij een speciale vermelding, omdat het intensief actief is in alle mediavormen, van gedrukte dagbladen en magazines over tv en radio tot online. Dat vergroot uiteraard haar concurrentiepositie en slagkracht. In zijn jongste jaarverslag over 2022 waarschuwt de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) eens te meer voor de risico's van mediaconcentratie voor de diversiteit van het (nieuws)aanbod.

De Vlaamse krantensector bleef in 2022 in handen van twee grote en een kleinere speler. Mediahuis, met zijn vier titels (*DS, HN, GvA* en *HBvL*) tekent voor 57 procent van de betaalde verspreiding, DPG Media (met *DM* en *HLN*) voor 37 procent, en Mediafin (met *DT*) voor 6 procent. Ook de magazinesector laat zich steeds duidelijker kenmerken als een duopolie, met DPG Media (dat 49 procent in handen heeft) en Roularta (38 procent).

In de omroepsector – en zeker wat radio betreft – blijft de VRT marktleider, met VTM en de DPG-radiozenders als stevige sparringpartner. Kleinere maar niettemin relevante actoren hier zijn diverse themazenders, regionale omroepen en (almaar meer) digitale radiozenders. Wat radio betreft kende Vlaams Mediaminister Benjamin Dalle (CD&V) nieuwe landelijke FM-radiolicenties toe aan de private omroepen QMusic en Joe (beide van DPG Media) en Nostalgie (van Mediahuis). Studio 100, dat een aanvraag had ingediend voor een eigen zender (Spring), viel uit de boot maar trok naar de Raad van State.

Gelet op de trend naar digitaal is de hamvraag nu hoe de onderlinge verhoudingen tussen deze mediabedrijven online zullen blijven evolueren. Daar is het nu eenmaal dat de strijd om de aandacht van de (nieuws)gebruiker meer en meer wordt gevoerd. Opvallend is alvast het grote succes van de digitale toepassingen van *Het Laatste Nieuws* en *Het Nieuwsblad*. Maar ook de VRT intensifieert zijn online aanwezigheid, met VRT MAX en een actieve social media politiek. Dat blijft leiden tot heel wat wrevel bij private mediabedrijven – zij het dat de Vlaamse regering in 2022 ook voor hun digitale innoveringen flink wat geld vrijmaakte (*zie hoger*).

Al bij al stelt het probleem van de mediaconcentratie zich online minder scherp. Allerlei nieuwe spelers worden op dat niveau actief, en bij die digital only's zitten ook professionele nieuwsmedia. De websites van *HLN* en *HN* mogen dan nog met kop en schouders boven de andere uitsteken, dat belet niet dat nieuwsgebruikers ook op talloze andere plaatsen terecht kunnen.

In de bedrijven

DPG Media noteerde begin 2022 een omzet van 1,9 miljard en een nettoresultaat van 228 miljoen euro. Beide cijfers gingen fors omhoog in vergelijking met het jaar voordien, een gevolg van nieuwe (hoofdzakelijk digitale) lezersinkomsten en een gestegen advertentiemarkt. Ruim de helft van de omzet (1,14 miljard) wordt in Nederland gerealiseerd, in België is dat 764 miljoen en in Denemarken 110 miljoen euro. In 2022 verkreeg DPG nog de toelating om samen met Rossel de tv- en radiozenders en nieuwssite van RTL Belgium over te nemen, waardoor het ook actief wordt in Franstalig België.

In Vlaanderen bouwde DPG verder NewsCity uit, de overkoepelende redactiestructuur boven *Het Laatste Nieuws*, VTM, de radiozenders van de groep en *HLN.be*. In het segment van de dagbladpers werd in maart 2022 de titel *De Nieuwe Gazet* geschrapt, 125 jaar na de lancering ervan. Ook Antwerpenaars moeten het voortaan dus doen met *HLN*.

Mediahuis trad toe tot de club van miljardenbedrijven, zo bleek uit de jaarcijfers 2021. De omzet steeg tot 1,13 miljard euro, de nettowinst verdubbelde tot 117 miljoen. Het gros van beide wordt gerealiseerd in de krantenmarkt, vooral dankzij nieuwe digitale abonnees.

Sinds maart 2022 laat Mediahuis *Gazet van Antwerpen* en regiozender ATV samen instaan voor een enkele nieuwssite en -app. De redacties blijven onafhankelijk werken, maar hun nieuwsaanbod wordt online op dezelfde plaats gebundeld. Nog in maart verkocht Mediahuis zijn aandelen in de site *Gezondheid.be* aan Roularta. Huis-aan-huis-blad *Jet* werd stopgezet. Zijn buitenlandse expansie – na Nederland, Ierland en Luxemburg – dreef Mediahuis op door meerderheidsaandeelhouder te worden van Medienhaus Aachen, uitgever van de kranten *Aachener Zeitung* en *Aachener Nachrichten*.

Roularta rondde opnieuw de kaap van 300 miljoen euro omzet, dat was van 2017 geleden (toen het zijn helft in VTM aan DPG verkocht). Opmerkelijk was het samenvoegen van de redacties van *Trends* en Kanaal Z begin 2022. De eengemaakte redactie moet voortaan instaan voor het weekblad, de tv-zender en de website. Van Mediahuis nam Roularta *Gezondheid.be* en aanverwante over. En in Nederland verwierf het New Skool Media, uitgever van onder meer *EW* (voorheen *Elsevier Weekblad*). Dat maakt van Roularta nu de tweede grootste magazine-uitgever boven de Moerdijk.

Binnen Roularta geniet **Mediafin** operationele autonomie, en dat was in 2021 goed voor een omzet van 73,5 miljoen en een nettowinst van nagenoeg 11 miljoen euro. In januari 2022 lanceerde de krant *De Tijd* zijn dagelijkse podcast *De 7*.

De **VRT** kende, door de Vlaamse regering opnieuw gedwongen tot lastige besparingen, een moeilijk jaar. Een Transformatieplan leidde tot om en bij 70 naakte ontslagen en doet op termijn ruim 220 banen verdwijnen. Ook een tiental beroepsjournalisten werd getroffen. Eind 2022 voerde het personeel actie, en dat had ook impact op de nieuws- en andere informatieprogramma's. Het belette de openbare omroep niet om verder werk te maken van zijn digitale omslag, met onder meer de rebranding van het streamingplatform VRT NU tot VRT MAX.

Nog in 2022 besliste de VRT de regionale ontkoppeling van zijn ochtendradio stop te zetten, wat veel kritiek oogstte. Parallel daarmee werd ook het lokale correspondentennet hertekend. Vaste correspondenten die grotere regio's bestreken, werden vervangen door een 'fijnmazig netwerk' van verslaggevers die nog één of hooguit vijf gemeenten coveren. De VRT ontkent dat het om een budgettaire operatie gaat, integendeel: meer journalisten worden ingeschakeld voor de regioberichtgeving. De VVJ zei zich niettemin zorgen te maken over een 'deprofessionalisering' van de lokale verslaggeving bij de VRT.

In de sector van de **vakpers** verklaarde de ondernemingsrechtbank van Mechelen in juni Travel Productions failliet, uitgever van *Travel Magazine*. Een zevental journalisten bleef met onbetaalde facturen zitten.

Bronnen: Jaarrapport 2022 van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM), Digital News Report 2022 van Reuters Institute/VUB, Digimeter 2022 van Imec Vlaanderen, VVJ-magazine De Journalist

Nieuwsmedia in Vlaanderen 2022

	Print Krant	Print Magazine	Omroep TV	Omroep Radio	Online
VRT			<i>VRT NWS, Sporza, één, Canvas, Ketnet</i>	<i>Radio 1, Radio 2, MNM, Studio Brussel, Klara</i>	<i>vrtnws.be, sporza.be, vrtmax.be ...</i>
DPG Media	<i>Het Laatste Nieuws/De Nieuwe Gazet, De Morgen</i>	<i>Dag Allemaal, Story, TV Familie/Blik, TeVe-Blad, Humo, Goed Gevoel, EOS, vtWonen ...</i>	<i>VTM, VTM 2, VTM 3, VTM 4, VTM Kids</i>	<i>Q-music, Joe</i>	<i>hln.be, demorgen.be, humo.be, dagallemaal.be, jobat.be, spaargids.be, mijnenergie.be, Streamz.be ...</i>
Mediahuis	<i>De Standaard, Het Nieuwsblad/De Gentenaar/Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg, Metro (50%)</i>	<i>DS Weekblad, Billie ...</i>	<i>ATV, TV Oost, ROB-TV, TV Limburg</i>	<i>Nostalgie, NRJ</i>	<i>standaard.be, nieuwsblad.be, gva.be, hbvl.be, gezondheid.be, jobat.be, zimmo.be</i>
Roularta incl. Mediafin	<i>De Tijd</i>	<i>Knack/Knack Weekend/Focus Knack, Trends, Sport Voetbal Magazine, De Belegger, Fiscoloog, Flair, Feeling, Libelle, Gael, De Artsenkrant... De Streekkrant, De Krant van West- Vlaanderen, De Zondag, Steps</i>	<i>Kanaal Z</i>		<i>knack.be, trends.be, kanaalz.be, flair.be, feeling.be, libelle.be, gael.be, artsenkrant.be, datanews.be, destreekkrant.be, kw.be ...</i>
VAKPERS		XXXXXXXXXXXXXXXXXX	XXXXX	XXXXX	XXXXXXXXXXXXXXXXXX

BIJZONDERE OMROEPEN			THEMAZENDERS REGIONALE OMROEPEN	XXXXXXXXXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
DIGITAL ONLY'S					<i>apache.be, businessam.be, dewereldmorgen.be, doorbraak.be, mo.be, rektoverso.be, stampmedia.be ...</i>
<p>Ondersteunende nieuwsmedia</p> <p>Persagentschappen: Belga, IPS-Vlaanderen ...</p> <p>Fotoagentschappen: Belga, PhotoNews, ID Photo Agency, Isopix, Reporters ...</p> <p>Audiovisuele productiehuizen: Woestijnvis, De chinezen, De Mensen, Broadcast Assistance, Headline, Jan Verbeke Producties ...</p>					

1.2 AANTAL BEROEPSJOURNALISTEN

Een belangrijke indicatie voor de persvrijheid en mediakwaliteit in het land is het aantal erkende beroepsjournalisten. Het gaat om journalisten die in hoofdberoep (en zonder een commercieel nevenberoep) via een open medium nieuws aanbieden aan de samenleving.

In 2022 telde Vlaanderen in het totaal 2517 erkende journalisten: 2351 erkende beroepsjournalisten (verbonden aan algemene nieuwsmedia) en 166 erkende journalisten van beroep (verbonden aan vakpers).

In vergelijking met 2021 was er een terugval met een paar honderd, maar die terugval is op zich niet zo relevant. Bij de jaarwisseling '21/'22 moesten alle erkenningen immers worden hernieuwd, en dan is zo'n vermindering normaal. De wet van 30 december 1963 regelt deze vijfjaarlijkse hernieuwing om het bestand van erkende journalisten zuiver te houden. In de loop van de volgende jaren stijgen de erkenningscijfers dan weer wat.

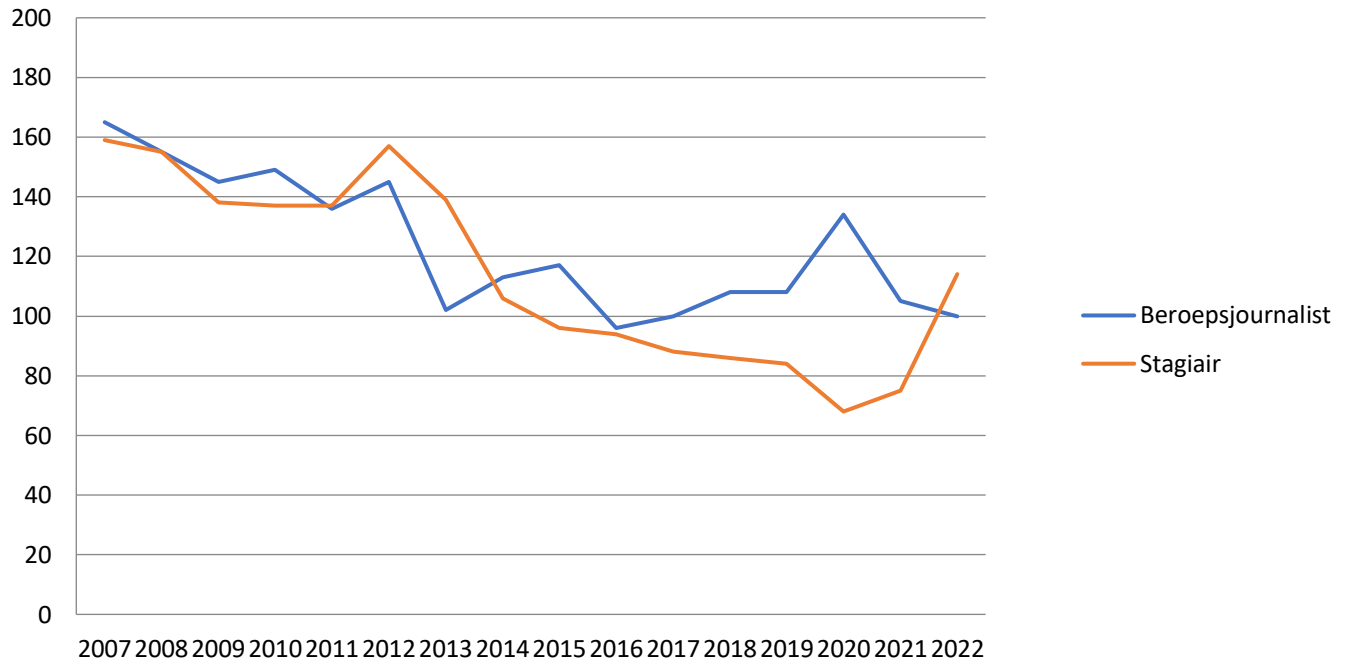
Voor een langetermijnkijk moeten de aantallen dus steeds worden vergeleken met de cijfers van 5 jaar of een veelvoud daarvan eerder (zie in de grafiek de **cijfers in het rood**). Het aantal Vlaamse beroepsjournalisten in 2022 (2351) ligt aldus 78 eenheden hoger dan in 2017 (2273). Op 10 jaar tijd is er een stijging met 50 beroepsjournalisten. In vergelijking met 15 jaar eerder is er weliswaar een daling met 74 beroepsjournalisten. Hoe dan ook lijkt de negatieve evolutie die zich sinds 2017 aftekende, even gekeerd.

Ook een andere evolutie noopt tot optimisme: die van nieuwe instromers. Na 15 jaar gestage achteruitgang van het aantal nieuwe stagiair-beroepsjournalisten, viel in 2022 een opmerkelijke toename te noteren. 114 nieuwe stagiairs werden ingeboekt, tegenover 75 het jaar voordien. Het aantal nieuwe erkenningen van beroepsjournalisten stagneerde zowat.

	Beroepsjournalist (algemene nieuwsmedia)	Journalist van beroep (vakpers)
2007	2425	
2008	2504	
2009	2538	
2010	2606	
2011	2721	
2012	2301	
2013	2408	
2014	2521	
2015	2598	
2016	2686	
2017	2273	172
2018	2356	125
2019	2428	168
2020	2537	168
2021	2583	171
2022	2351	166

Nieuwe stagiairs en beroepsjournalisten

	nieuw erkend	nieuw stagiair
2007	165	159
2008	155	155
2009	145	138
2010	149	137
2011	136	137
2012	145	157
2013	102	139
2014	113	106
2015	117	96
2016	96	94
2017	100	88
2018	108	86
2019	108	84
2020	134	68
2021	105	75
2022	100	114

2. ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

2.1 Werken met welbevinden

De coronacrisis dwong redacties en journalisten tot een experiment op grote schaal: thuiswerk. Provisoire thuishkantoorjes, extra schermen, nieuwe whatsappgroepen en tig videocalls werden ons deel. 2022 leerde dat thuiswerk een blijver is, en **hybride het nieuwe normaal**. De VVJ wees herhaaldelijk op de opportuniteiten maar ook valkuilen daarvan. De nood aan aangepaste CAO's werd aangekaart, met nieuwe regelingen omtrent thuiswerkvergoedingen, arbeidstijd en recht op deconnectie. In *De Journalist* werd hieraan een dossier gewijd.

Journalistiek mag voor velen dan de job van hun leven zijn, ze wordt ook gekenmerkt door een **grote werkdruk**, een voortdurend 'aan staan' en een relatief grote kwetsbaarheid voor burn-outs. In september, bij het losbarsten van de klassieke septemberdruk op de redacties, wijdde *De Journalist* een dossier aan de noodzaak van rust en welbevinden voor journalisten. De *best practices* in de mediabedrijven werden opgelijst, samen met de perspectieven die de nieuwe federale Arbeidswet biedt, meer bepaald met betrekking tot een vierdagenwerkweek en een recht op deconnectie. In oktober organiseerde de VVJ een eendaagse training met op journalistiek toegespitste technieken voor stressbeheer.

2022 bevestigde verder dat de mediasector niet gespaard blijft van **grensoverschrijdend gedrag**. Volgens onderzoek van de UGent kreeg bijna één op de drie mediawerkers er al mee te maken; bij vrouwelijke werkrachten gaat het zelfs om bijna de helft. In maart lanceerde Vlaams minister van Media Benjamin Dalle (CD&V) daarom een sectoraal actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag. Dat zet vooreerst in op een betere monitoring van het probleem. Daarnaast wordt werk gemaakt van preventie via vorming en sensibilisering. Vertrouwenspersonen in elk mediahuis en de Genderkamer moeten voor gepaste opvang zorgen. Tot slot worden ook aanbevelingen uitgewerkt voor een goede berichtgeving over grensoverschrijdend gedrag, want ook dit kan een impact hebben op (potentiële) plegers en slachtoffers. De VVJ verleende haar medewerking aan het actieplan en de uitrol ervan.

2.2 Nieuw uitgeversrecht met passend deel voor journalisten

Op 1 augustus trad een nieuwe auteurswet in werking, die een bijzonder uitgeversrecht in het leven roept. Dat moet persuitgevers toelaten hun nieuwsaanbod efficiënter te valoriseren tegenover Google, Facebook en andere online platformen. Die genereren allang massa's online verkeer en

reclame-inkomsten dankzij nieuwsberichten die ze overnemen van professionele nieuwsmedia. Het nieuwe uitgeversrecht maakt het die media nu expliciet juridisch mogelijk – en daardoor in de praktijk veel makkelijker – om hun content af te schermen van dat gebruik. Overname kan door Google en Facebook enkel nog mits de uitdrukkelijke toestemming van de uitgever, die zonder twijfel niet zal nalaten daar een gepaste vergoeding aan vast te koppelen.

De beoogde journalistieke publicaties kunnen zowel op papier als digitaal – als nieuwssite dus – worden uitgegeven, en ze kunnen literair van aard zijn maar even goed de vorm aannemen van foto's, video's of cartoons. Er zijn wel degelijk uitzonderingen op het uitgeversrecht. Google & Co. mogen nog steeds zonder toestemming 'zeer korte fragmenten' uit perspublicaties overnemen – een heikele vraag wordt wat daar precies onder valt. Het uitgeversrecht vervalt ook twee jaar na een publicatie.

Een uitgever die met een platform wil praten over de overname van journalistieke content, kan zo'n gesprek afdwingen. Komt het niet tot een akkoord, dan kan de zaak worden aangekaart bij het BIPT (Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie). Dit beslist vervolgens over de verschuldigde vergoeding, zij het dat hiertegen een beroepsmogelijkheid bestaat. Cruciaal is nog dat een online platform op vraag van een persuitgever 'alle actuele, relevante en volledige informatie' moet verstrekken over zijn exploitatie van journalistiek werk en de inkomsten die daaruit voortvloeien.

Goed nieuws voor journalisten: uitgevers moeten de vergoedingen die ze van big tech ontvangen 'delen' met hun auteurs, het weze schrijvende journalisten, persfotografen of cartoonisten. Uitgevers kunnen zich dat auteursdeel overigens niet toe-eigenen met een contract van overdracht. De nieuwe wet kiest voor een centraal beheer van de journalistenvergoedingen – de JAM is wat dat betreft een uitgelezen forum. Ingeval van impasse beslist een Commissie met een vertegenwoordiger van de minister van Economie als voorzitter en met uitgevers en journalisten als leden. En ook op dit niveau is transparantie gewaarborgd: auteurs hebben recht op alle actuele, relevante en volledige informatie die nodig is om hun passend aandeel te verkrijgen.

Vlaamse en Franstalige persuitgevers bekeken eind 2022 hoe ze hun nieuwe uitgeversrecht kunnen hard maken tegenover Google & Co. De VVJ/AVBB, die van in het begin nauwgezet over de rechten en belangen van journalisten heeft gewaakt, blijft het dossier op de voet volgen.

2.3 Extra aandacht voor freelancers

2022 gaat de geschiedenis in als een jaar van zeer hoge inflatie, maar tegelijk een jaar waarin het gros van de Vlaamse mediabedrijven weigerde om daar voor freelancejournalisten gepast op in te spelen. Al vanaf eind 2021 wees de VVJ op de prangende noodzaak om ook voor deze journalisten de vergoedingen collectief, voldoende hoog en recurrent te **indexeren**, parallel met de automatische loonindexering voor weddetrekkenden. Enkele mediabedrijven zetten de stap: Mediahuis (+ 5 pct.), de regionale zenders Focus-WTV (+ 10 pct.) en Ring-TV, Apache (+ 10 pct.), BRUZZ (+ 10 pct.), Belga (+ 5 pct.). Maar het gros liet het afweten, en daaronder ook VRT, DPG Media en Roularta. Eind 2022 wees de VVJ eens te meer op de zware verantwoordelijkheid ter zake van deze mediabedrijven.

Eind 2022 kregen freelancejournalisten een tweede klap te verwerken. De federale regering besliste om het **fiscale regime voor auteursvergoedingen** in te perken, en het parlement keurde de Programmawet in kwestie ook goed. Positief is dat freelancejournalisten aanspraak kunnen blijven maken op een voordelig belastingtarief van 7,5 à 15 procent, maar dat zal slechts nog kunnen worden toegepast op 30 procent van hun totale vergoeding, en niet meer op de helft zoals voorheen. In de praktijk kan dat deze journalisten al snel een paar duizend euro's aan extra belasting kosten. De regeling treedt weliswaar geleidelijk aan in werking: in 2025 kan voor de inkomsten uit 2024 nog 40 procent als auteursvergoeding worden ingebracht, en pas in 2026 geldt voor de inkomsten uit 2025 de nieuwe 70/30-split. Bovendien moet met de uitgevers nog worden bekeken hoe de nieuwe regeling in de praktijk wordt omgezet, en of daar in extremis niet nog mogelijkheden tot optimalisering liggen. De VVJ/AVBB en de JAM voerden hoe dan ook intensief actie om het belastingvoordeel te behouden voor de helft van de totale vergoeding die freelancers ontvangen.

Het VVJ-secretariaat maakte ook in 2022 weer werk van de actualisering van zijn **Vademecum voor Zelfstandige Journalisten**, een publicatie die leden vrij kunnen raadplegen. In het verlengde daarvan worden ook de in de Vlaamse media gangbare **tarieven** voor freelancejournalisten bijgehouden.

Met WEMedia, de koepel van magazine-uitgevers, werd overleg opgestart over **wanbetalingen bij vakpersuitgevers**. Onder meer bij het failliet gegane *Travel Magazine* bleef een zevental journalisten met onbetaalde facturen zitten.

De hertekening van het regionale correspondentennetwerk bij de **VRT** (zie hoger) betekende voor een twintigtal freelancejournalisten het einde van de samenwerking. Aan de nieuwkomers werd eind 2022 nogal overhaast een samenwerkingscontract opgedrongen, dat talloze vragen opwierp. Het VVJ-secretariaat verleende waar nodig advies en bijstand.

Op Europees niveau ijverde de VVJ via de EFJ en een brede coalitie van andere organisaties voor een **collectief onderhandelingsrecht** voor freelancers. Het Europese mededingingsrecht, dat de vrije concurrentie hoog in het vaandel voert, staat dit momenteel in de weg. Nieuwe Europese richtlijnen moeten het op termijn mogelijk maken dat freelancers collectief onderhandelen en overeenkomsten sluiten over vergoedingen en andere werkomstandigheden.

2.4 Aanvullend journalistenpensioen

In maart vond overleg plaats tussen de VVJ/AVBB, de FOD Pensioenen en het kabinet van federaal Pensioenminister Karine Lalieux (PS) over het regime van het aanvullend journalistenpensioen voor loontrekkende beroepsjournalisten. Dat pensioensupplement van 33 procent per jaar dat als loontrekkende beroepsjournalist is gewerkt, wordt gefinancierd met een aanvullende sociale bijdrage vanwege de werkgever (ten belope van 2 pct. van het brutoloon) en de journalist zelf (ten belope van 1 pct. van het brutoloon). Door de vergrijzing dekken de bijdragen evenwel niet langer de uitgaven, en zo vertoonde het stelsel in 2022 een malus van om en bij 2 miljoen euro.

De FOD Pensioenen raamt dat dit tekort de komende jaren verder zal oplopen, en stelt een paar oplossingen in het vooruitzicht. Een daarvan is een verhoging van de eigen sectorbijdrage van 3 procent.

3. PERSVRIJHEID

In de wereldranglijst van de persvrijheid, die Reporters Sans Frontières (RSF) jaarlijks opstelt, bekleedde België in 2022 plaats 23. Dat is een terugval met liefst 12 plaatsen in vergelijking met het jaar voordien. Als negatieve elementen noemt RSF het geweld van manifestanten en ordehandhavers tegen journalisten, en verder het toenemend aantal online bedreigingen, soms met de dood, die vooral vrouwelijke collega's treffen.

3.1 Persveilig.be

In oktober lanceerde de VVJ het project Persveilig.be. De confrontatie met zowel verbale als fysieke agressie is vandaag voor veel journalisten een trieste realiteit. Het aantal gemelde incidenten bedroeg in 2022 opnieuw een twintigtal. Van drie journalisten die klappen opliepen tijdens een coronabetoging, tot een online oproep om 'journalisten massaal te cyberpesten'. Van een journalist die na een column Vlaamse leeuwenvlaggen in de tuin geplant krijgt, tot een recensente die van een schrijver te horen krijgt dat die *'haar halsslagader uit haar fucking lijf zal bijten'* (sic).

Het online platform Persveilig.be bundelt allerlei nuttige informatie voor meer veiligheid bij het journalistieke werk, inclusief een eigen VVJ-vademecum. In die site is ook het Meldpunt Agressie geïntegreerd, dat de VVJ reeds in 2019 online zette. Persveilig.be zet daarnaast in op veiligheidstrainingen (zelf organiseerde de VVJ er een in december), beschermingsmateriaal en verzekeringen.

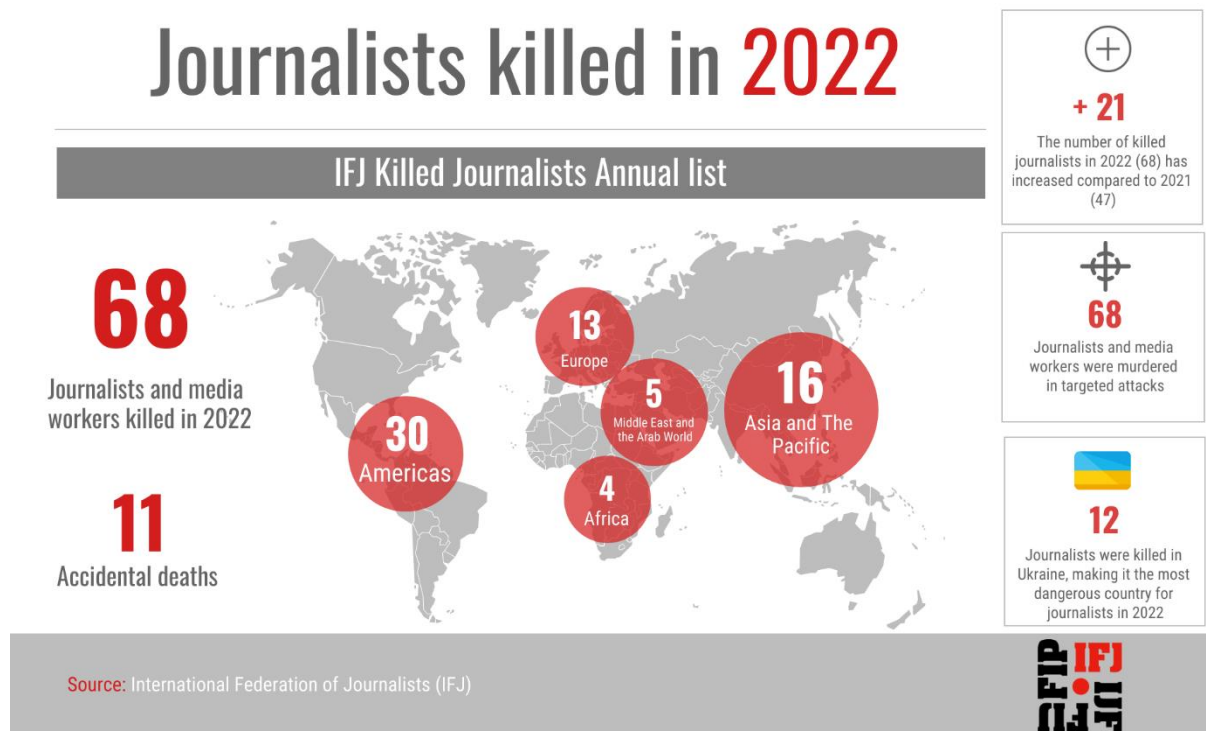
Het project kreeg de steun van Vlaamse minister van Media Benjamin Dalle (CD&V), en ook de federale ministers van Binnenlandse Zaken, Annelies Verlinden (CD&V), en van Justitie, Vincent Van Quickenborne (Open Vld), toonden zich aangesproken. De Binnenlandminister faciliteerde overleg met de politiediensten, wat met name in Brussel tot constructieve gesprekken leidde. De Justitieminister kondigde aan dat wie een gewelddelict pleegt tegen een journalist, strafverzwaring riskeert. Momenteel geldt dat ook al voor artsen, brandweerlieden en andere beroepen met een maatschappelijke rol. Die maatregel zal worden opgenomen in het nieuwe Strafwetboek dat in de steigers staat. Een specifieke vorm van agressie is nog SLAPP, en ook daaromtrent is beschermende wetgeving in de maak (zie verder).

Onveiligheid in internationaal perspectief

De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), waar de VVJ/AVBB deel van uitmaakt, telde in 2022 wereldwijd 68 doodslagen op journalisten, 21 meer dan het jaar voordien. Het grootste aantal slachtoffers viel, niet verrassend, in Oekraïne, met 12 slachtoffers. Andere dodelijke landen blijven Mexico (11 gedode journalisten), Haïti (6), Pakistan (5) en de Filippijnen (4).

De IFJ telde daarnaast minstens 375 opgesloten journalisten wereldwijd. Negatieve uitschieters hier zijn China (84 gedetineerde journalisten), Myanmar (64), Turkije (51), Iran (34), Wit-Rusland (33), Egypte (23) en Rusland (29).

De IFJ blijft bij de VN ijveren voor een Conventie over de Veiligheid en Onafhankelijkheid van Journalisten. Specifiek in Oekraïne zorgde de IFJ voor de inrichting van drie hulpcentra voor journalisten. Daarvoor werd geld ingezameld via een ad hoc Safety Fund. In de safe centers kunnen lokale en buitenlandse journalisten terecht voor werkplaatsen, materiaal of simpelweg een babbel met collega's. Vele honderden journalisten deden in 2022 op de hulpcentra een beroep.

3.2 Onafhankelijkheid

Voor de VVJ is ook de redactionele onafhankelijkheid een prioritair aandachtspunt. In die context wordt nauwlettend opgevolgd hoe de Vlaamse regering zich opstelt tegenover de **openbare omroep VRT**. Zo regelt de huidige beheersovereenkomst een verplichte monitoring naar de onpartijdigheid van specifiek het VRT-nieuwsaanbod, een bekommernis ingegeven door het idee dat de VRT 'te links' zou zijn. Onderzoek van de Universiteit Antwerpen heeft nu uitgewezen dat er van een structurele vertekening van de berichtgeving geen sprake is, de VRT-redactie selecteert grosso modo dezelfde actoren en meningen als andere Vlaamse nieuwsmedia. Zo liep in 2021 de inhoud van *Het Journaal* (19 u) op VRT/Eén sterk gelijk met die van *Het Nieuws* (19 u) op VTM. In dat coronajaar brachten beide overigens vooral politici met beleidsverantwoordelijkheid aan bod, wat in crisistijd

vrij gewoon is. In de VRT-duidingsprogramma's is er wel een grotere diversiteit van stemmen, met ook meer inbreng van oppositiepartijen en experts.

Het VVJ-bestuur stelde zich wel vragen over een programma op VRT MAX over Flanders Technology & Innovations. Dat was overduidelijk een promoshow voor de Vlaamse regering, door een extern productiehuis gemaakt. Maar de disclaimer was ver te zoeken en op de koop toe werd de show door twee erkende beroepsjournalisten gepresenteerd, wat het geheel een stevig journalistiek sérieux gaf. Voor de VVJ is het van cruciaal belang dat politieke en commerciële promo goed worden afgescheiden van journalistiek werk.

Een andere veel gehoorde kritiek op de nieuwsmedia in het algemeen is dat ze te politiek braaf zouden zijn, een **'regimepers'**. Maar ook dat verhaal is door onderzoek van de Universiteit Antwerpen in 2022 gecounterd. De vorsers speurden naar hoe werd bericht over protesten in de avondjournaals van 19 uur op VRT/Eén en VTM in de periode 2003 tot 2021. En die protesten kwamen wel degelijk en ruim aan bod. De vorsers stelden zelfs een toename van de protestberichtgeving vast in de betrokken periode.

Redactionele onafhankelijkheid moet niet enkel door overheden worden gewaarborgd, maar even goed door het **eigen mediabedrijf**. Een belangrijk aandachtspunt in dat verband blijft de toenemende datadruk op redacties. Journalisten worden meer dan eens geduwd in de richting van nieuwsverhalen die clicks, likes en nieuwe abonnementen opleveren. Voor de VVJ mogen louter commerciële overwegingen geen afbreuk doen aan autonome redactionele keuzes.

In dat verband nam de VVJ akte van een praktijk waarbij hoofdredacteurs (deels) op basis van publiekscijfers worden vergoed, zogenaamde **klikbonussen**. Aan de Raad voor de Journalistiek stelde het bestuur de vraag of zo'n vergoedingswijze wel verenigbaar is met journalistieke onafhankelijkheid. De Raad antwoordde eind 2022 niet over concrete aanwijzingen voor dergelijke praktijken te beschikken, maar liet wel verstaan dat 'als bonussen bij het maken van redactionele keuzes een dominante rol zouden spelen, dit een probleem zou kunnen stellen'.

Oorlog in Oekraïne zet persvrijheid onder druk

Journalisten die in Oekraïne de oorlog verslaan, moeten zich aan strenge accreditatieregels en publicatieverboden houden. Die zijn opgenomen in een Persverordening die het Oekraïense legercommando op 3 maart uitvaardigde. De belangrijkste finaliteit is 'verhindert dat geheime informatie wordt gelekt of dat informatie wordt verspreid die de vijand kan inlichten over acties van de Oekraïense strijdkrachten en die daarmee hun performantie negatief kan beïnvloeden'.

Onder het publicatieverbod vallen namen en locaties van militaire eenheden, troepenbewegingen, aantallen militairen, de capaciteit aan wapens en logistiek materiaal, uitgeschakelde of vermiste vlieg- of vaartuigen en dies meer. Ook livebeelden van Russische raketinslagen zijn verboden, omdat de vijand meekijkt en dit hen toelaat hun geschut aan te passen. Een Nederlandse journalist, die foto's en een video had getweet over raketinslagen in Odessa, werd om die reden begin april uit Oekraïne gezet. De Nationale Vereniging van Journalisten in Oekraïne (NUJU), die zoals de VVJ/AVBB deelt uitmaakt van de IFJ, vraagt begrip voor de situatie.

Op de valreep van 2022 ondertekende de Oekraïense president Zelensky nog een nieuwe Mediawet. Die kent verregaande bevoegdheden toe aan een Nationale Mediaraad, die overduidelijk een regeringsorgaan is en onafhankelijkheid ontbeert. De Mediaraad verleent vergunningen (of niet), en

kan boetes opleggen. Voor de Oekraïense regering is de wet nodig voor de strijd tegen Russisch fake news, maar journalistenorganisaties betwisten niettemin de verregaandheid ervan.

Maar ook de **EU** hanteert het censuurmes. Begin juni keurde de Europese Commissie een zesde sanctiepakket goed tegen Rusland, met (opnieuw) enkele maatregelen tegen Russische tv-stations. Met name de staatszenders Russia Today en Sputnik werden in de ban geslagen wegens 'desinformatie', en dit 'tot Rusland stopt met zijn anti-EU-propaganda'. Het Gerecht van de Europese Unie noemde de maatregel later legitiem.

De EFJ wees, in het spoor van diverse academici, op het grote risico van dergelijke politiek geïnspireerde censuurmaatregelen, zelfs al zijn ze tegen Russische desinformatie gericht. Zo'n censuur snijdt bovendien journalisten bij ons af van een substantiële bron van informatie over Rusland en zijn politiek. In een reactie op de ban maakte het Kremlin het westerse media overigens nog moeilijker om in Rusland te werken.

3.3 Toegang tot bronnen

Openbaarheid van bestuur blijft ook voor journalisten een uitstekende waarborg om het werk goed te doen. In dat verband is het uitkijken naar het standpunt van het Grondwettelijk Hof over het nieuwe Vlaamse Bestuursdecreet, dat een extra beperking invoerde voor de openbaarheid van bestuur. Overheden kunnen de toegang tot bestuursdocumenten nu ook weigeren als die betrekking hebben op 'interne communicatie'. De VVJ trok samen met Journalismfund en Test-Aankoop naar het Grondwettelijk Hof om de bepaling te laten vernietigen.

Ook justitie zal openbaar zijn of niet zijn. Begin 2022 bezorgde de VVJ aan het College van Hoven en Rechtbanken en het kabinet Justitie een nota met het verzoek de **openbaarheid van de rechtspraak** te vrijwaren. Een N-VA-wetsvoorstel wil immers alle zedenzaken principieel achter gesloten deuren laten plaatsvinden. Bij het assisenproces over de moord op Julie Van Espen was dat overigens al grotendeels het geval. In de zaak-Bart De Pauw dan weer weigerde de Mechelse correctionele rechtbank om het authentieke vonnis vrij te geven aan journalisten. Daarnaast schrappen rechtscollages doorgaans alle namen van partijen, advocaten en rechters in de gerechtelijke uitspraken die ze communiceren aan de pers. Dat dreigt ook de regel te worden in de nieuwe openbare databank met gerechtelijke uitspraken, die op stapel staat.

Voor de VVJ gaat het om onaanvaardbare aantastingen van de openbaarheid van de rechtspraak. Minstens voor professionele journalisten moet volledige openheid van zaken de regel blijven. Dat is niet enkel noodzakelijk voor een correcte berichtgeving, het laat journalisten ook toe hun maatschappelijke controlefunctie te vervullen. Aan redacties komt het dan toe op basis van de beroepsethiek persoonsgegevens al dan niet te anonimiseren.

Begin 2022 publiceerde de VVJ een gids voor journalistiek **dronegebruik**. Onbemande luchtvaarttoestellen worden almaar meer gebruikt voor het garen van info en het maken van beelden. In de gids wordt opgesomd aan welke basisverplichtingen een exploitant of piloot moet voldoen, en verder welke juridische en deontologische regels van toepassing zijn op het stuk van privacy en portretrechten.

Sinds 2020 verbiedt een wet om nog beeldopnames te maken, laat staan ze te publiceren of uit te zenden, van **nucleaire installaties**. Snel daarna verkreeg de VVJ/AVBB voor de bij haar aangesloten leden een uitzondering op dat verbod, maar dat geldt slechts voor 5 jaar. Samen met de uitgeverfederaties VNM en WEMedia ijvert de VVJ/AVBB bij het FANC nu voor een collectieve machtiging voor heel de perssector, die bovendien geldig is voor onbepaalde duur.

Intussen keurde het federale parlement een (door Europa verplichte) beschermingsregeling voor **klokkenluiders** goed, althans voor de private sector. Op regelingen voor klokkenluiders in de publieke sector blijft het wachten, behalve wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, die wel al rond is ermee. De nieuwe Belgische wet gaat alleszins vrij ver, en beschermt zowat iedereen in een organisatie die melding maakt van wettelijke inbreuken. Klokkenluiders genieten bescherming tegen ontslag of andere represailles, zoals loonverlies of een minder goed arbeidsregime.

Het prototype van een klokkenluider is **Julian Assange**, de door de VS vervolgte stichter van Wikileaks (sommigen weigeren Assange als journalist te zien, omdat hij het met elementaire journalistieke regels niet altijd even nauw nam). Na ellenlange procedures staat Assange op het punt door de Britse justitie aan de VS te worden uitgeleverd voor misdaden tegen de Amerikaanse staatsveiligheid. De aanleiding zijn massa's documenten die op Wikileaks verschenen over het optreden van Amerikaanse militairen in Irak en Afghanistan. De IFJ, gesteund door een reeks nieuwsmedia, voert intensief actie om de uitlevering te beletten.

3.4 Aangeklaagd

Eind januari verbood een Antwerpse rechter **VTM** om de reportagereeks *De Kasteelmoord* uit te zenden. Dat gebeurde op verzoek van Elisabeth Gyselbrecht, weduwe van de vermoorde Stijn Saelens en dochter van de voor de moord veroordeelde dokter Gyselbrecht. Het verbod kwam er na een kort geding op eenzijdig verzoekschrift, wat betekent dat VTM over de klacht niet werd gehoord. Na verzet van VTM stuurde de Antwerpse rechtbank begin februari bij. De persvrijheid laat in dit geval geen preventief censuurverbod toe, aldus de beschikking. Toch moest VTM nog een welbepaalde passage uit de reportage achterwege laten: die waarin de noodoproep aan bod kwam die Elisabeth Gyselbrecht naar de hulpdiensten deed nadat ze het lichaam van haar vermoorde man had ontdekt.

In de context van dezelfde Kasteelmoordzaak sprak het Gentse hof van beroep (ex-)VRT-journalist **Bart Aerts** op 16 maart definitief vrij van misbruik van inzagerecht in het strafdossier over de zaak. Een jaar eerder had de correctionele rechtbank van Brugge de journalist nog veroordeeld hiervoor, en wel tot 4 maanden cel waarvan 3 met uitstel. Het hof van beroep vindt evenwel dat Bart Aerts nooit de bedoeling had het onderzoek te schaden of wie dan ook te benadelen. Integendeel, zijn berichtgeving in *Het Journaal* en *Terzake* was er juist op gericht te informeren, meer bepaald over duistere verhoudingen tussen de familie Saelens (familie van het vermoorde slachtoffer) en de Brugse justitie.

Ook in 2022 nog werd **Apache** achtervolgd voor de verborgen camerabeelden die het in 2017 had gemaakt van een ontmoeting op hoog niveau aan sterrenrestaurant 't Fornuis in Antwerpen. De beelden belichten de schimmige verhoudingen tussen politici (zoals burgemeester Bart De Wever en

enkele Luikse politici) en de immobiëlensector, verpersoonlijkt door vastgoedondernemer Erik Van der Paal. Na een klacht van Van der Paal sprak de correctionele rechtbank in 2021 Apache vrij voor de verborgen opnames, en dat vonnis werd nu door het Antwerpse hof van beroep bekrachtigd. Van een onrechtmatige schending van de privacy is geen sprake, aldus het arrest, gelet op de maatschappelijke relevantie van de beelden en het bredere verhaal.

Meer: het hof van beroep kende de betrokken journalist en de hoofdredacteur van Apache elk 5000 euro toe voor tergend en roekeloos geding vanwege Van der Paal. Volgens het hof staat het immers vast dat de man er met zijn zoveelste procedure tegen de journalisten op uit was hen dermate te intimideren dat ze zouden stoppen met hun berichtgeving over hem. Van der Paal trok tegen het arrest nog naar het Hof van Cassatie, maar dat verwierp zijn klacht eind 2022 definitief. Apache rekende voor dat de aanhoudende gerechtelijke intimidatie haar intussen 70.000 euro heeft gekost.

EUObserver, een Brussels internetmagazine dat Europa volgt, werd begin 2022 opnieuw het doelwit van een kort geding, deze keer ingeleid door de schoondochter van de Wit-Russische dictator Loekasjenko. Naar aanleiding van de EU-sancties tegen Loekasjenko ging *EUObserver* op zoek naar eigendommen van de man buiten zijn land. Zo kwam het uit bij twee bedrijven in Cyprus, die in handen zijn van zijn schoondochter, Lilya Loekasjenko. Die eiste dat de berichtgeving over haar firma's offline werd gehaald. De VVJ steunt de betrokken journalist.

Het voetbalschandaal, aan het licht gebracht door spijtoptant Dejan Veljkovich, is voor de drie **voetbalverslaggevers** die daarin werden genoemd zonder gevolgen geëindigd. De drie zouden volgens Veljkovich in ruil voor voordelen hun berichtgeving hebben aangepast. Dat leidde tot een in verdenkingstelling voor private omkoping en deelneming aan een criminele organisatie. Maar uiteindelijk besliste het federaal parket om geen van de drie hiervoor te vervolgen. De affaire leidde niettemin tot het ontslag van de chef Voetbal bij *Het Laatste Nieuws*. Naar aanleiding hiervan herinnerde de VVJ aan de journalistieke onafhankelijkheidsplicht en het cadeaueverbod als een toepassing daarvan.

Bijzondere aandacht waard: SLAPP !

Her en der in Europa hebben activisten en ook journalisten te lijden van SLAPP, *strategic lawsuits against public participation*. Zo'n intimiderende procedures vielen bij ons bijvoorbeeld Apache en EUObserver ten deel (zie hoger).

De EU maakt daarom werk van anti-SLAPP-maatregelen. Met een richtlijn wordt ingegaan tegen grensoverschrijdende SLAPP. En met een aanbeveling wil de Europese Commissie lidstaten ertoe bewegen om ook binnenlands vexatoire procedures tegen te gaan. Een belangrijk mechanisme daartoe is de early dismissal: een rechter kan een SLAPP-case al vroeg als zodanig herkennen en afvoeren. Ook grote(re) schadevergoedingen moeten SLAPP tegengaan.

De VVJ participeerde in een Europese expertencommissie die zich buigt over het probleem. Aan minister van Justitie Vincent Van Quickenborne (Open Vld) bezorgde de VVJ/AVBB een voorstel voor een Belgische regeling. België kent op dit ogenblik wel al een schadeloosstelling voor tergend en roekeloos geding, maar die regeling is aan verfijning toe.

3.5 Europa reguleert mee

3.7 Vrijheid met verantwoordelijkheid

De VVJ/AVBB is nooit pleitbezorger geweest van een absolute, onverkorte vrijheid voor journalisten en nieuwsmedia. Steeds heeft ze de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid van nieuwsprofessionals erkend en bevorderd. Het liefst ziet ze dat dan wel vorm krijgen via zelfregulering, niet via bemoeienis van politiek of gerecht. In die context is de VVJ mede-oprichter en medebeheerder van de **Raad voor de Journalistiek** (www.rvdj.be), die een beroepsethische Code heeft uitgewerkt waarvan de naleving via klachtenbehandeling wordt afgedwongen. De VVJ participeert in de Raad via eigen mandatarissen en publiceert de uitspraken van de Raad in haar vakblad *De Journalist*.

Een van de journalistieke plichten betreft **onafhankelijkheid** (hoger hadden we het al over onafhankelijkheid als recht). In dat verband rezen er bedenkingen over commerciële nevenactiviteiten van VRT-figuur Karl Vannieuwkerke, bekend van onder meer *Vive le vélo*. In dat programma promoot hij kledij, fietskaarten en andere wielaccessoires die zijn partner verkoopt in haar winkel Vive la vie. De VRT zag geen probleem, omdat Vannieuwkerke geen journalist maar een ‘presentator van een entertainmentprogramma’ zou zijn. Het VVJ-bestuur kaartte de kwestie niettemin aan bij de Raad voor de Journalistiek, en die besliste dat hij Vannieuwkerke wel degelijk als journalist beschouwt, die dus aan de sectorale beroepsethiek onderworpen is. Maar over de kwestie van de belangvermenging sprak de Raad zich niet uit, bij gebrek aan een formele klacht en de bijbehorende tegensprekelijke procedure.

Zelf tikte het VVJ-bestuur de voormalige chef Voetbal van *Het Laatste Nieuws* op de vingers, na diens bekentenis dat hij van voetbalmakelaar Dejan Veljkovic geschenken had aanvaard (zie hoger).

De **coronacrisis** zette het debat over de maatschappelijke verantwoordelijkheid van nieuwsmedia extra op scherp. Velen verweten de pers een te volgzaam ‘regimepers’ te zijn, vele anderen vonden haar juist te hijgerig en kritisch. Begin 2022 publiceerde het VVJ-bestuur een reactie op de vele mediakritiek. Die speelde vooral in op de nogal ongenueanceerde analyse die een groep coronasceptici in hun zogenaamde *Wintermanifest* van de coronaberichtgeving hadden gemaakt.

Eind 2022 publiceerde *De Journalist* nog een dossier over hoe (verantwoordelijk) om te gaan met **extreemrechts**. Negeren blijkt in Vlaanderen minder en minder een optie, blijft dus de lastige keuze tussen een normalisering en extra kritische behandeling van Vlaams Belang & Co.

Daarnaast werd er opnieuw samengewerkt met de **Vlaamse Expertendatabank**, die journalisten in contact wil brengen met een diverser palet van woordvoerders en deskundigen. Met **Vlesp**, het Vlaams Expertisecentrum voor suïcidepreventie, werd een nieuwe publicatie met aanbevelingen voor de berichtgeving over zelfdoding opgesteld en verspreid. En met **Sensoa** werd op vraag van minister van Media Benjamin Dalle (CD&V) werk gemaakt van een brochure met aanbevelingen voor de berichtgeving over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Die publicatie zal in 2023 worden verspreid.

4. DE VVJ – *FACTS & FIGURES*

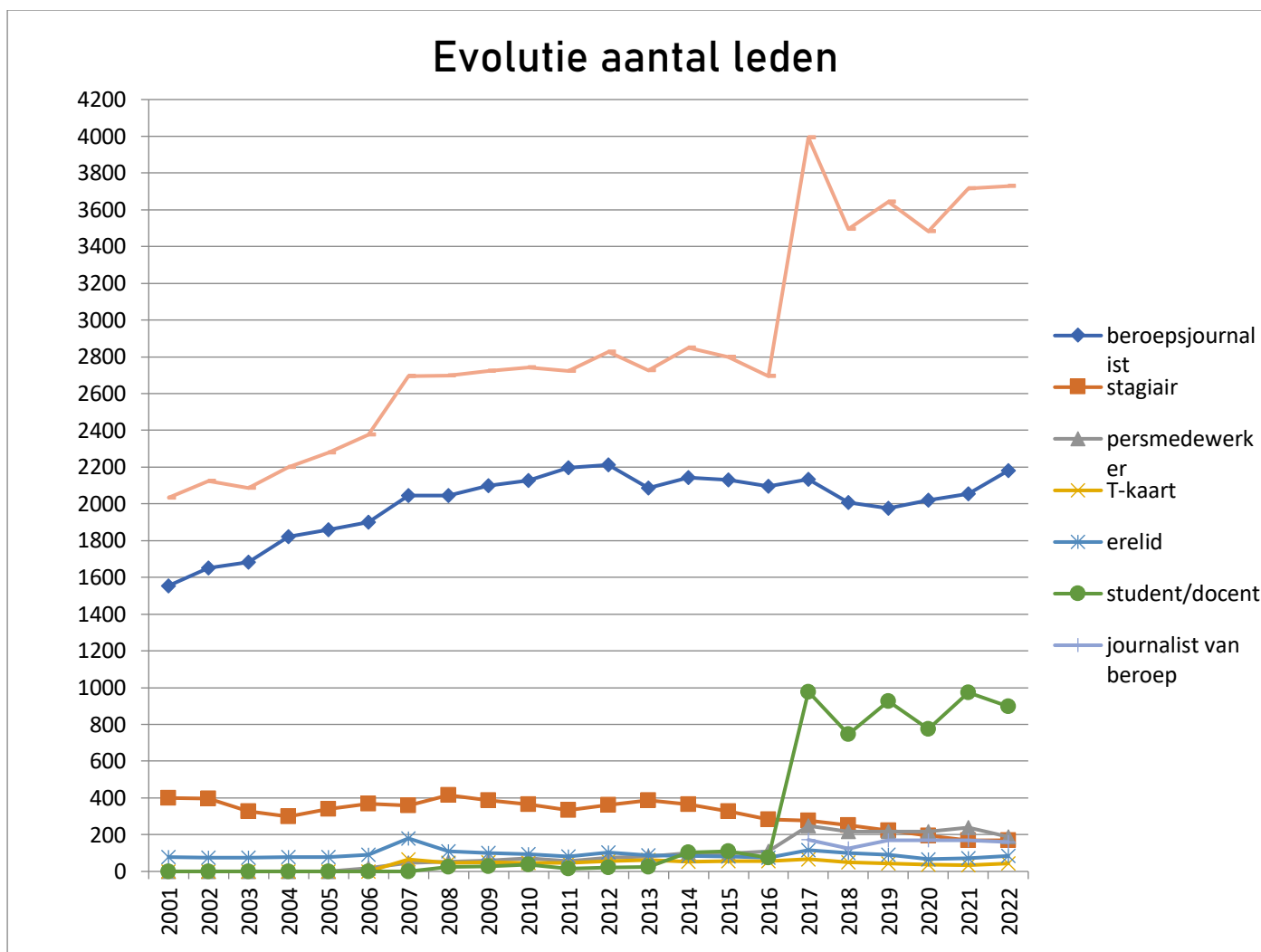

LEDENBESTAND

De VVJ telde 3728 leden in 2022, iets meer dan het jaar voordien.

Zowat twee op de drie leden, 2342 om precies te zijn, zijn erkend beroepsjournalist. Onder hen ook 160 erkende journalisten van beroep verbonden aan vakpers. Erkende beroepsjournalisten zijn niet verplicht als lid aan te sluiten bij de VVJ, wat het verschil met de erkenningscijfers hoger in dit jaarverslag verklaart.

Leden	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
beroepsjournalist	1555	1652	1683	1823	1859	1901	2045	2046	2100	2126	2196	2212	2085	2144	2131	2096	2135	2008	1976	2019	2056	2182
stagiair	400	396	327	299	339	367	358	415	386	366	332	361	386	364	326	283	276	250	223	196	169	171
persmedewerker	0	0	0	0	0	17	46	54	59	71	56	74	81	100	97	111	248	216	217	218	240	188
T-kaart	0	0	0	0	0	0	65	48	50	48	46	56	61	54	55	55	67	51	44	38	35	44
erelid	79	75	75	77	79	90	180	110	101	94	80	103	88	83	81	75	117	100	91	67	72	84
student/docent	0	0	0	0	0	0	0	26	28	37	14	21	26	103	109	74	978	745	925	776	974	899
journalist van beroep																	172	125	168	168	171	160
Totaal leden	2034	2123	2085	2199	2277	2375	2694	2699	2724	2742	2724	2827	2727	2848	2799	2694	3993	3495	3644	3482	3717	3728

VVJ-BESTUUR, ALGEMENE VERGADERING EN SECRETARIAAT

De VVJ wordt aangestuurd door een raad van bestuur met 21 journalisten, die in 2019 voor vier jaar werden verkozen. Tijdens de lopende bestuursperiode wordt de raad voorgezeten door Kristien Van Haver (*De Tijd*). Hij komt maandelijks bijeen, in hybride vorm (op locatie in Brussel en online). Parallel hiermee kwam de federale bestuursraad van de AVBB in 2022 twee keer bijeen.

De algemene ledenvergaderingen van de VVJ, de Franstalige zustervereniging AJP en de federale AVBB vonden plaats op zaterdag 26 februari.

Het VVJ-secretariaat omvatte in 2022 vier werkrachten, goed voor 3,5 FTE's: nationaal secretaris Pol Deltour, juridisch adviseur Charlotte Michils, financieel en administratief beheerder Beny Bechler en administratief beheerder Frank Geeraert (3/5).

STATUTEN

De VVJ en de AVBB werkten, ingevolge de nieuwe vennootschapswetgeving, aan een statutenwijziging: van beroepsvereniging moeten ze zich omvormen naar een vzw met het statuut van beroepsunie. Dat noopt tot enkele technische aanpassingen, en van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de teksten in een moderner jasje te steken.

In de loop van 2022 werden reeds buitengewone algemene vergaderingen georganiseerd om de statutenwijziging goed te keuren, maar omdat het vereiste aanwezigheidsquorum niet werd bereikt, werd de definitieve stemming vastgesteld op 14 januari 2023.

STRUCTURELE PARTICIPATIES, WERKGROEPEN, PARTNERSHIPS

- De VVJ is medebeheerder van de **Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten** (www.cebj.be). Parallel met de uitgevers levert ze ook de leden van de Erkenningscommissie. Zoals wettelijk bepaald is de VVJ ook verantwoordelijk voor de administratieve implementatie van de erkenningen van beroepsjournalisten. Zowel het VVJ-secretariaat als de Erkenningscommissie had begin 2022 nog de handen vol met de vijfjaarlijkse hernieuwing van de erkenningen van beroepsjournalisten – een procedure die de wet van 30.12.1963 bepaalt om de groep beroepsjournalisten ‘zuiver’ te houden.
- De VVJ is mede-oprichter en medebeheerder van de **Raad voor de Journalistiek** (www.rvdj.be). Parallel met de uitgevers levert ze ook de leden van de Raad. Eind 2022 werden deze mandaten opnieuw ingevuld voor vier jaar. Via het magazine *De Journalist* verspreidt de VVJ uitspraken en andere communicatie van de Raad onder al haar leden.
- De **Werkgroep Freelancers** overlegde regelmatig over freelancegebonden aangelegenheden.
- De **redactieraad van *De Journalist*** kwam zes keer bijeen, wat resulteerde in even veel edities van het magazine.
- De VVJ overlegt regelmatig met **vakbondsvertegenwoordigers** actief in de mediasector.
- De VVJ/AVBB participeert in de werking van de **IFJ** (Internationale Federatie van Journalisten), de **EFJ** (Europese Federatie van Journalisten) en werkgroepen in de schoot van de EFJ, meer bepaald de WG Freelancers, de WG Auteursrechten en de Juridische Expertengroep. Concreet werd in 2022 meegewerkt aan projecten met betrekking tot de toegankelijkheid van bedrijfsregisters (UBO-register), het tegengaan van SLAPP, het verkrijgen van een collectieve onderhandelingspositie voor freelancejournalisten en de nieuwe Media Freedom Act. De VVJ nam ook mee het voorzitterschap waar van de jaarlijkse EFJ-AV in Izmir.

- De VVJ/AVBB participeert in een **Stichting** die de ontbonden VJPP-AJPP, vereniging van vakpersjournalisten, heeft opgericht om haar pand te beheren.
- Inbreng in de **opleidingen journalistiek** in Vlaanderen via adviesraden en (gast)colleges
- De **Vlaamse Expertendatabank**: advies en promotie
- Vertegenwoordiging in de **SARC** (Strategische Adviesraad voor Cultuur, Sport, Jeugd en Media)
- Samenwerking met **Vlesp** (Vlaams Expertisecentrum voor Suicide Preventie) voor de publicatie en verspreiding van een nieuwe publicatie met aanbevelingen voor de berichtgeving over zelfdoding
- Project **Nieuwswijsneuzen** van Arteveldehogeschool Gent, dat de strijd aangaat met desinformatie op het niveau van kinderen tussen 8 en 12 jaar; er wordt ingezet op twee assen: kinderen ‘nieuwswijzer’ en journalisten ‘kindwijzer’ maken

INFOSESSIES, VORMINGEN, EVENTS

- ✓ 10 maart, 10-12 u: 2de webinar over Journalistiek & AI i.s.m. Kenniscentrum Data & Maatschappij
- ✓ 24 maart: online debat over Journalistiek en Commerciële content (met Pieter Knapen, Karin De Ruyter, Luc De Cleir)
- ✓ 22 mei: VVJ-ledendag in de Plantentuin Meise
- ✓ 19 oktober: dagtraining ‘Het hoofd koel houden in woelige tijden’ – over gezond omgaan met deadlines, datadruk en digitale overvloed i.s.m. stresscoach Nathalie Reniers
- ✓ 20 oktober: lancering Persveilig.be op het kabinet van Vlaams minister van Media Benjamin Dalle (CD&V)
- ✓ 15 november: vertoning in avant-première van de film *She Said*, over twee journaliste van *The New York Times* die met hun onderzoekswerk naar Harvey Weinstein mee aan de wieg stonden van de #MeToo-beweging
- ✓ 7 december: info-avond over ‘Freelancen & vergoedingen: loon naar het harde werk?’ (organisatie VVJ + JAM)
- ✓ 22 december: dagtraining ‘Omgaan met verbale en fysieke agressie’ i.s.m. veiligheidsexpert Crime Control

COMMUNICATIE

- ✓ De VVJ publiceerde in 2022 zes edities van haar vakblad *De Journalist*.
- ✓ Ongeveer maandelijks ging een digitale nieuwsbrief naar de leden.
- ✓ Voor specifieke mededelingen maakt de VVJ werk van een groepsmailing aan de leden.
- ✓ Via www.journalist.be wordt zowel basisinformatie als nieuws over journalistiek, media en communicatie gedeeld. Deze website is complementair met www.journalistenloket.be, dat als een digitaal *Vademecum voor journalisten* fungeert.
- ✓ Eind 2022 verscheen voor het eerst een nieuw jaarlijks *JournalistenZakboekje*. Dat komt in de plaats van de jaarlijkse *JournalistenAgenda*. De nieuwe publicatie bevat niet langer een klassieke jaarkalender, maar ruimt volop plaats in voor meer inhoudelijke informatie over het journalistieke vak.
- ✓ Het *Vademecum voor Freelancejournalisten* werd geactualiseerd.
- ✓ De VVJ is tevens actief op sociale media, vooral Twitter.

INDIVIDUELE SERVICE

Jaarlijks verleent het VVJ-secretariaat advies en bijstand aan vele honderden VVJ-leden. De caseload omvat onder meer vragen over het beroepsstatuut en persdocumenten, problemen bij de toegang tot events of informatie, conflicten over vergoedingen, ontslagen, geschillen met betrekking tot het auteursrecht, schadeclaims en strafklachten. De VVJ-bijstand neemt de vorm aan van informatie, advies, bemiddeling of/en gerechtelijke bijstand.

De voorbije jaren heeft de VVJ haar kennis en expertise ook ter beschikking gesteld van het grote publiek via haar *Journalistenloket.be*. Dat is een documentaire website met toegankelijke informatie over journalistiek en (nieuws)media. In het verlengde hiervan verleent het VVJ-secretariaat ook gratis eerstelijnsadvies aan burgers in het algemeen. Op jaarbasis gaat het nogmaals om vele honderden interventies. Via het loket biedt de VVJ ook sommige van haar events aan het brede publiek aan.

PRIJSKORTINGEN VOOR LEDEN

Het VVJ-secretariaat actualiseerde het aanbod van prijskortingen die (beroeps)journalisten kunnen genieten bij bedrijven die goederen of diensten leveren. Die worden nu speciaal voor leden op de site toegelicht in een handig overzicht.

COLLECTIEVE BELANGENHARTIGING (LOBBYING)

(voor meer info zie hoger in dit jaarverslag)

- ✓ Vergoedingen freelancers
- ✓ Dossier *digital copyright*
- ✓ Veiligheid journalisten
- ✓ Verhouding met de politie
- ✓ Verhouding met justitie

De VVJ /AVBB meldde zich, zoals wettelijk verplicht als beroeps- en belangenorganisatie, aan bij het Lobbyregister van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX